

پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان توسط سرمایه فرهنگی خانواده و کیفیت زندگی

مریم رویین تن^{۱*}، غلامعلی علیزاده^۲، پروانه رویین تن^۳، زینب رویین تن^۴

تاریخ دریافت: ۱۰ اسفند ۱۴۰۰ تاریخ پذیرش: ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان توسط سرمایه فرهنگی خانواده و کیفیت زندگی مقطع متوسطه دوم شهر کرمانشاه بوده است. این مقاله با توجه به روش، توصیفی-پیمایشی و بر اساس هدف، کاربردی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دوره راهنمایی و متوسطه شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰ بود. که حجم نمونه ۳۱۸ نفر در نظر گرفته شد بود و با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده بودند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه استاندارد سرمایه فرهنگی خانواده، پرسشنامه استاندارد کیفیت زندگی و پرسشنامه استاندارد عملکرد تحصیلی بود. روایی پرسش‌نامه‌ها مورد تأیید متخصصان قرار گرفته و پایایی هم با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شده است. همچنین، جهت آزمون فرضیه‌ها به تناسب سطوح سنجش متغیرها، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون‌ها نشان دادند که بین سرمایه فرهنگی با کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی، رابطه‌ی معنادار مستقیم و مثبت وجود دارد. نتیجه پژوهش نشان داد: سرمایه فرهنگی خانواده و کیفیت زندگی، مهم‌ترین عامل پیش‌بینی کننده عملکرد تحصیلی دانش آموزان شده است.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تحصیلی، سرمایه فرهنگی خانواده، کیفیت زندگی

^۱ دکتری جامعه‌شناسی اقتصاد و توسعه، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران (نویسنده مسئول) *

maryam.rointan13@gmail.com

^۲ کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

^۳ دکتری کودکان استثنایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

^۴ دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۱- مقدمه

جامعه‌شناسی عمومی بورديو، فرض را بر این می‌نهد که می‌توان تمام کنش‌های انسانی را کنش‌های اقتصادی معطوف به افزایش سود مادی به حساب آورد. وی بر مبنای همین فرض، معتقد است که روشنفکران نیز تاجرانی در عرصه سرمایه فرهنگی، به دنبال نفع شخصی‌اند. بورديو نتیجه می‌گیرد که روشنفکران حرفه‌ای، بخش فرودست طبقه اجتماعی بورژوازی هستند. او با تعریف طبقه مسلط به‌عنوان طبقه‌ای که حجم عظیمی از سرمایه را در اختیار دارد و فرقی نمی‌کند منبع این سرمایه، اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی باشد، معتقد است که روشنفکران، به دلیل دسترسی به این منبع سرمایه (فرهنگی)، جزء طبقه مسلط محسوب می‌شوند (Milner and Bravit, 2018). سرمایه فرهنگی دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در وی ایجاد و درونی شده است. بورديو تحویلات را نمودی از سرمایه فرهنگی می‌داند. گرایش به اشیاء فرهنگی و جمع شدن محصولات فرهنگی نیز سرمایه فرهنگی به حساب می‌آید (Idrisi et al., 2012). بورديو نخستین کسی است که اشکال سرمایه را مطرح نمود. او سرمایه را به سه شکل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تعمیم داد و در این فرآیند به نوع چهارمی از سرمایه یعنی سرمایه نمادین دست‌یافت که می‌توان آن را از دل سرمایه فرهنگی برآورد. از میان این اشکال، توجه ویژه‌ای بر سرمایه فرهنگی، که نحوه توزیع آن توسط «نهادهای آموزشی» بازتولید می‌شود، دارد و همه اشکال سرمایه را با تمرکز بر آن تحلیل می‌کند (Field, 2013). مفهوم سرمایه فرهنگی از نظر بورديو را تنها هنگامی می‌توان به‌خوبی درک کرد که آن را در دستگاه نظری وی در نظر بگیریم. محرک اصلی نظریه بورديو، علاقه‌اش به از میان برداشتن آن چیزی است که خودش ضدیت کاذب میان عینیت‌گرایی و ذهنیت‌گرایی و یا به تعبیر او ضدیت بی‌پهوده میان فرد و جامعه می‌انگارد. وی به‌جای مفاهیم سنتی جامعه‌شناسی مثل ساختار و عاملیت مفاهیم میدان و عادت واره را به کار می‌برد. به عقیده وی میان میدان و عادت واره رابطه دیالکتیکی وجود دارد و درحالی‌که عادت واره در ذهن کنشگر وجود دارد، میدان خارج از ذهن آن‌ها جای دارد (Riters, 2012). مطالعه بورديو در فرانسه نشان می‌دهد که بین خاستگاه خانوادگی دانش‌آموز و برخورداری از سرمایه فرهنگی و همچنین بین سرمایه فرهنگی و موفقیت تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد (Sharepour, 2010). خانواده با ایفای نقش خود در جامعه، توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را دنبال و اجرا می‌کند. خانواده مدنی، اشتغال و جایگاه زنان، تغییرات الگوی ازدواج، گسست ارزشی، نرخ ازدواج و طلاق، تبادل اندیشه‌ها، رفت و بازگشت‌های عقاید، نظام پیشنهادها، گفت‌وگو و عقلائیّت، از ویژگی‌های خانواده‌های جدید است که بر آینده‌سازی سرمایه فرهنگی خانواده تأثیرگذار می‌باشند (Ghani Rad, 2017). اولین عامل و مهم‌ترین ابزار جامعه‌پذیری افراد یک جامعه، «خانواده» است، زیرا اجتماعی شدن افراد از خانواده شروع می‌شود. نوزاد انسانی در خانواده رشد و نمو می‌کند؛ رفتارهای اجتماعی، هنجارها و ارزش‌ها را می‌آموزد و یاد می‌گیرد که چگونه با دیگران تعامل داشته باشد (Chalabi, 2016). نظریه‌های مختلفی در خصوص عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی ارائه شده است. گروهی از اندیشمندان بر ویژگی‌های درونی افراد (هوش، خودپنداری، ...) تأکید دارند و برخی دیگر نیز عوامل بیرونی (خانواده، طبقه اجتماعی، مدرسه و ...) را مهم تلقی می‌کنند. در بین عوامل بیرونی، زمینه‌های

خانوادگی و خاستگاه طبقاتی نقش پررنگی در موفقیت تحصیلی دارند (Janalizadeh Choob Basti et al, 2013). زمان مطرح شدن سرمایه فرهنگی توسط بورديو، این مفهوم بیش از هر حوزه دیگری در حوزه آموزش و پرورش به کار رفته است. محققان بسیاری در پژوهش‌هایشان این مفهوم را بکار برده‌اند و به بسط و تعدیل مفهوم سرمایه فرهنگی پرداخته‌اند (Hakimzadeh et al, 2012). از نظر بورديو کودکانی که از زمینه‌های اجتماعی و خانوادگی طبقه پایین برخاسته‌اند، به ویژه کودکان گروه‌های اقلیت، شیوه گفتار و رفتارشان با شیوه‌های گفتار و رفتار مسلط در مدرسه مغایر است. هنگام ورود به مدرسه، کودکان طبقه پایین برخورد فرهنگی بسیار شدیدی را نسبت به کودکان خانواده‌های مرفه تجربه می‌کنند. در واقع گروه اول که خود را در یک محیط فرهنگی بیگانه می‌یابند نه تنها کمتر احتمال دارد که در جهت عملکرد آموزشی بهتر برانگیخته شوند بلکه شیوه‌های گفتار و رفتار عادی آن‌ها نیز با شیوه‌های گفتار و رفتاری معلمان همخوانی ندارد. حتی اگر هر یک منتهای کوشش خود را برای برقراری ارتباط به عمل آورند (Giddens, 2017). نظام آموزشی ذاتاً نسبت به سرمایه‌ی فرهنگی جهت‌دار عمل می‌کند و آن را با ارزش می‌داند، و خصوصیات مثبتی مانند درخشش علمی را ناشی از سرمایه فرهنگی می‌داند که آن را در اختیار دارند. در مقایسه با کسانی که دارای سرمایه‌ی فرهنگی نیستند، کودکان که دارای سرمایه‌ی فرهنگی هستند با قواعد بازی در سیستم‌های آموزشی بیشتر آشنا هستند و به عنوان یک نتیجه، آن‌ها بهتر می‌توانند تصویری از درخشش آکادمیک به معلمان و همسالان ارائه کنند. بازدهی سرمایه فرهنگی از طریق عملکرد تحصیلی بهتر تحقق می‌یابد، زیرا کودکان که دارای سرمایه فرهنگی هستند با استعدادتر از آنچه واقعاً هستند به نظر می‌رسند (که منجر به ارزیابی ذهنی بهتر توسط معلمان و نمرات بالاتر می‌شود) و علاوه بر این، آن‌ها (به خاطر اینکه معلمان توجه بیشتری به آن‌ها دارند) از محیط‌های یادگیری بهتری برخوردارند (Anderson and Jagger, 2015). متغیر دیگر تأثیرگذار در این پژوهش کیفیت زندگی می‌باشد. کیفیت زندگی دانش‌آموزان نقش مهمی در میزان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد. کیفیت زندگی یکی از مهم‌ترین مسائل امروز در حفظ سلامتی و مراقبت از آن است و بزرگ‌ترین اهداف بهداشتی بر افزایش سلامت افراد است و امروزه از مهم‌ترین عوامل مؤثر در زندگی افراد شناخته شده است (Zahmat Keshan et al, 2012). کیفیت زندگی، متأثر از عواملی است که به زندگی را ارزشمند می‌داند و به کسب تجربه‌ها مثبت کمک می‌کند و برای هر فرد، معانی متفاوتی دارد. کیفیت زندگی یک فرد، شخصی است و ارزیابی آن تسلط خود فرد انجام می‌شود (Siam et al, 2012). کیفیت زندگی شامل درک و ارزیابی فرد از وضعیت زندگی خود و زمینه‌ها فرهنگی و ارزشی و ارتباطی این فاکتورها با انتظارات، اهداف، معیارها و علایق شخصی است (Karshki et al, 2014). عملکرد تحصیلی به معنای توانایی در برنامه ریزی، خودکارآمدی، انگیزش، کاهش اضطراب، استفاده از اهداف سودمند و انجام فعالیتهای مربوط به مطالعه میباشد بهبود و توسعه عملکرد تحصیلی فراگیران یکی از اهداف اصلی مراکز آموزشی میباشد (Projaska and Norcross, 2014). در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت و نقشی که خانواده در عملکرد تحصیلی فرزندان دارند، لذا پرسش اصلی پژوهش این است که: ساز و کار عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بین سرمایه فرهنگی خانواده و کیفیت زندگی چگونه است؟

۲- پیشینه پژوهش

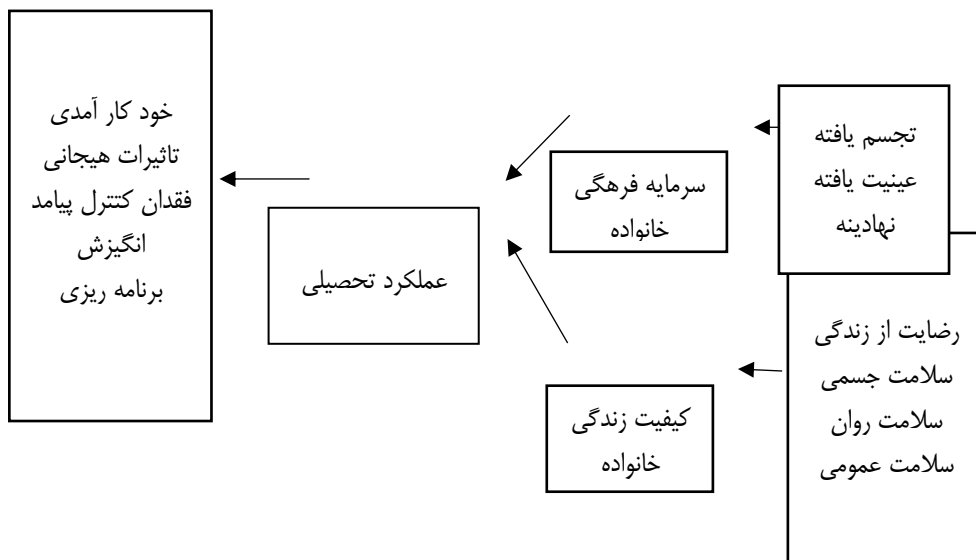
صفایی موحد و بهادری (۱۳۹۷) پژوهشی تحت عنوان حاضر بررسی تأثیر فرهنگ مدرسه و سرمایه فرهنگی خانواده بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان است. نتایج تحقیق نشان داد فرهنگ مدرسه و سرمایه فرهنگی خانواده بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر مستقیم دارند. هر چه فرهنگ مدرسه بهتر ارزیابی شود عملکرد دانش آموزان بهتر است و هر چه سرمایه فرهنگی خانواده غنی تر باشد عملکرد تحصیلی دانش آموزان بهتر می شود. هم چنین اثرات متقابل متغیرهای فرهنگ مدرسه و سرمایه فرهنگی خانواده نیز بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر دارد.

بیگی (۱۳۹۲) پژوهشی با موضوع «بررسی ارتباط سرمایه فرهنگی با انگیزه ورود به دانشگاه و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان» انجام داد. نتایج تحقیق نشان می دهد که سرمایه فرهنگی تجسم یافته تأثیر معنی داری بر عملکرد تحصیلی دارد، ولی سرمایه فرهنگی نهادینه شده و عینیت یافته تأثیر معنی داری بر عملکرد تحصیلی ندارد. رضایی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان الگو پیش بینی عملکرد تحصیلی بر اساس ابعاد کیفیت زندگی، استفاده از اینترنت و نگرش نسبت به اعتیاد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گیلان نشان دادند که در مدل نهایی متغیر میزان استفاده از اینترنت خارج شد اما ابعاد مختلف کیفیت زندگی شامل عملکرد جسمی، نقش جسمی، درد بدنی، سلامت عمومی، سلامت جسمی و همچنین نگرش نسبت به اعتیاد به طور معنی دار توانستند میزان عملکرد تحصیلی را پیش بینی نمایند. نریمانی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان اثربخشی درمان شناختی رفتار گروهی بر بهبود کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع راهنمایی مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی منتشر نشان دادند که درمان شناختی - رفتار گروهی در کاهش علائم اختلال اضطراب اجتماعی منتشر، بهبود کیفیت زندگی عملکرد تحصیلی دانش آموزان به طور معنادار مؤثر است. نوغانی، آهنچیان و رفیعی (۱۳۹۰) در تحقیقی باهدف تعیین سهم سرمایه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی در احتمال موقعیت داوطلبان آزمون سراسر دانشگاه در سال ۱۳۸۹ در شهر اصفهان به این نتایج رسیدند که در کنار متغیرهای زمینه‌ای، متغیرهای سرمایه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی سهم معناداری در احتمال موفقیت داوطلبان دارند. انیس (۲۰۱۵) تحقیقی تجربی با عنوان «پیشینه خانوادگی، انواع مختلف سرمایه و موفقیت تحصیلی دانش آموزان اهل ترکیه» انجام داد. این پژوهش نشان داد، دانش آموزانی که از خانواده‌هایی برخاسته‌اند که به لحاظ سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی غنی بودند، بیشتر از سایر دانش آموزان در عملکرد تحصیلی خود موفق بودند. درواقع برای موفقیت تحصیلی دانش آموزان همه انواع سرمایه‌های یاد شده باید حضور داشته باشند. همچنین، هنگامی که سرمایه‌های اقتصادی به سرمایه فرهنگی تبدیل می‌شود، تأثیرگذاری آن بر روی موفقیت تحصیلی دانش آموزان نمود بیشتری می‌یابد. با توجه به این نتایج باید خاطر نشان نمود که میان پیشینه خانوادگی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود دارد و این امر با رویکردهای تجربی و نظری افرادی همچون کلمن و بوردیو همسو می‌باشد

گادیس (۲۰۱۳) این موضوع اشاره می‌کند که عادت اثرات فردی سرمایه فرهنگی و عادت ها نیز بررسی شود و اثر واسطه‌ای عادت را بر پیشرفت تحصیلی اثر دارد.

ژاگر (۲۰۱۰) با استفاده از داده‌های مطالعه طولی سرا سری از جوانان تأثیر سرمایه فرهنگی دانش آموزان ۶ تا ۱۴ ساله (نه خانواده آن‌ها) را بر موفقیت تحصیلی آن‌ها سنجید. نتایج نشان داد که سرمایه فرهنگی دانش آموزان بر موفقیت تحصیلی آن‌ها تأثیر داشته است. ترامونت و ویلیامز (۲۰۱۰) طبقه اجتماعی و سرمایه فرهنگی خانواده‌ها از کلیدی‌ترین عامل‌ها برای پیش‌بینی موفقیت تحصیلی هستند. پارسل و دافر (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند سرمایه‌ای خانواده و مدرسه نقش مؤثری در عملکرد دانش آموزان دارد. بارون (۲۰۰۶) نشان داد سطح تحصیلات والدین و پایگاه شغلی و سرمایه فرهنگی آن‌ها تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد.

عملکرد تحصیلی از آنجایی که مسیر زندگی دانش آموزان را مشخص می‌کند اهمیت بسیار زیاد دارد. امروزه به دلایل مختلفی از جمله وضعیت اقتصاد خانواده، مسئله بیکار، افزایش نرخ تورم، مشکلات خانوادگی و وجود شبکه‌ها مجاز و ... عملکرد تحصیلی دانش آموزان چندان مطلوب نیست. متأسفانه شرایط فعلی خانواده و اجتماع به گونه‌ای است که کیفیت زندگی در خانواده و سرمایه فرهنگی بسیار پایین آمده است و ارتباطات اجتماعی نامطلوب مشکلاتی را برای دانش آموزان هم در خانواده، اجتماع و مدرسه به وجود آورده است و عملکرد تحصیلی دانش آموزان را کاهش داده است. بنابراین ضروری است اقدامات اصولی جهت افزایش کیفیت زندگی سرمایه فرهنگی خانواده و بهبود عملکرد تحصیلی برداشته شود.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

۳- روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه بر اساس هدف تحقیق، از نوع کاربردی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر کرمانشاه بود و از نمونه‌گیری تصادفی ساده ۳۱۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش گردآوری مطالعات و داده‌ها اسناد - کتابخانه‌ای و میدانی است. بخش اصلی داده‌ها را از طریق مطالعه میدانی، تهیه و تنظیم پرسشنامه به صورت بسته، دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر کرمانشاه به دست آورده می‌شود. معیارهای ورود به مطالعه، شامل رضایتمندی افراد برای شرکت در تحقیق، نداشتن اختلال جدی جسمی و روان‌پزشکی بود. پرسشنامه با جلب همکاری افراد مورد پژوهش به آن‌ها داده شد. قبل از دادن پرسشنامه‌ها به شرکت‌کنندگان، ابتدا در مورد هدف از اجرای پژوهش با آن‌ها صحبت شد و گفته شد که این کار یک مورد پژوهشی است و در مورد محرمانه بودن پرسشنامه‌ها و خصوصیات شخصی‌شان اطمینان خاطر داده شد. آزمونگر منتظر ماند تا شرکت‌کنندگان به سؤالات پاسخ دهند و اشکالات احتمالی در گویه‌ها و آزمون را برطرف سازد. ابزار به کار رفته در این پژوهش شامل پرسشنامه سرمایه فرهنگی، کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی بود.

سرمایه فرهنگی خانواده: برای اندازه‌گیری سرمایه فرهنگی خانواده از تلفیقی از پرسشنامه‌ی تشویق و رضایی (۱۳۹۲)، جانعلی زاده و همکاران (۱۳۹۰) و پیشقدم (۲۰۱۱) استفاده شد. پرسشنامه سرمایه فرهنگی بورديو شامل ۲۵ سؤال است و هدف آن سنجش ارزش‌ها و نمودها در سه شاخص: الف) تجسم‌یافته یا سرمایه بدنی و فردی (مهارت ذهنی، مهارت در بیان مطالب). ب) عینی (تملك و مصرف کالاهای فرهنگی، علاقه‌مندی به هنر). ج) نهادی (مدارک تحصیلی) است. برای تعیین روایی پرسشنامه نیز از دو روش اعتبار صوری و اعتبار سازه‌ای استفاده شده است. اعتبار صوری با بهره‌گیری از نظرات اساتید تأییدشده است همچنین پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف سرمایه عینیت یافته ۰/۸۵، سرمایه تجسم ۰/۸۷، سرمایه نهادی ۰/۷۰ و سرمایه فرهنگی کل ۰/۸۹ است که همگنی گویه‌ها را تأیید می‌کند.

در این پژوهش برای سنجش کیفیت زندگی از پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی استفاده شده است. این پرسشنامه فرم خلاصه شده مقیاس ۱۰۰ ماده‌ای کیفیت زندگی سازمان جهانی بهداشت می‌باشد که جنبه‌های مختلف کیفیت زندگی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این پرسشنامه با توجه به عمومیت، سادگی، سازگاری و انطباق ابعاد مورد ارزیابی با فرهنگ و نوع فعالیت فیزیکی - روانی جمعیت مورد مطالعه برای این پژوهش مناسب تشخیص داده شد. این پرسشنامه ارزیابی و تأیید شده است. پرسشنامه کیفیت زندگی یک ابزار خودسنجی است که توسط خود آزمودنی تکمیل می‌گردد و چهار حیطه سلامت جسمانی، سلامت روان، روابط اجتماعی و سلامت محیط را با ۲۶ سؤال می‌سنجد، که دو سؤال اول آن در مورد رضایتمندی از سلامت عمومی و درک کلی فرد از کیفیت زندگی خود و بقیه سؤال‌ها، احساس و رفتار فرد در ابعاد مختلف کیفیت زندگی می‌سنجد.

در سال ۲۰۰۰ این پرسشنامه به طور همزمان در ۱۵ کشور جهان هنجاریابی و ترجمه شد. استانداردسازی، ترجمه و روان سنجی گونه ایرانی این پرسشنامه در ایران توسط نجات و همکاران صورت گرفت مقادیر همبستگی درون خوشه‌ای و آلفای کرونباخ در تمام حیطه‌ها بالای ۰/۷ به دست آمد. این پرسشنامه با توجه به سازگاری و انطباق ابعاد مورد ارزیابی با نوع پژوهش حاضر و جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش مناسب تشخیص داده شد پایایی به دست آمده توسط محقق بر روی ۳۰ نفر، اجرا شد و پایایی فرم کوتاه پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد که نشان دهنده اعتبار بالای پرسشنامه جهت اجرا آن در پژوهش حاضر می‌باشد.

در این پژوهش جهت سنجش عملکرد تحصیلی دانشجویان از پرسشنامه عملکرد تحصیلی در تاج استفاده گردیده است. این آزمون برداشتی از پژوهش‌ها فام و تیلور است که توسط در تاج در سال ۱۳۸۳ برای جامعه ایران ساخته شد. این آزمون پنج حیطه خودکارآمدی، تأثیرات هیجانی، برنامه‌ریزی، فقدان کنترل پیامد، و انگیزش را می‌سنجد. برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید، میزان پایایی این پرسشنامه از طریق روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ) ۰/۷۱ به دست آمده است و روایی آن از طریق دو روش روایی محتوا و روایی سازه استفاده شده است.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

جدول شماره (۱) " به نظر می‌رسد بین کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی رابطه وجود دارد "

جدول آزمون ضریب همبستگی پیرسون			
متغیر مورد بررسی	تعداد	ضریب پیرسون	سطح معناداری
کیفیت زندگی	۳۱۸	۰.۵۶	۰.۰۰۰۱
عملکرد تحصیلی	۳۱۸		

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آزمون پیرسون و خروجی کوواریانس استاندارد شده برابر با ۰/۰۰۰۱ می‌باشد و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است پس فرضیه فوق تأیید می‌گردد. مقدار ضریب همبستگی این دو متغیر مثبت و برابر با ۰/۵۶ بوده و بیانگر آن است که این دو متغیر از شدت همبستگی مناسبی برخوردارند پس می‌توان چنین استنباط نمود که بین کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد، بدین صورت که هرچه میزان کیفیت زندگی افزایش یابد عملکرد تحصیلی افزایش خواهد یافت و بالعکس.

جدول شماره (۲) "بین سرمایه فرهنگی خانواده و عملکرد تحصیلی رابطه وجود دارد"

جدول آزمون ضریب همبستگی پیرسون			
متغیر مورد بررسی	تعداد	ضریب پیرسون	سطح
سرمایه فرهنگی	۳۱۸	۰.۴۸	۰.۰۰۰۱
عملکرد تحصیلی	۳۱۸		

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آزمون پیرسون و خروجی کوواریانس استاندارد شده برابر با ۰/۰۰۱ می‌باشد و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح بحرانی و استاندارد خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است پس فرضیه فوق تأیید می‌گردد. مقدار ضریب همبستگی این دو متغیر مثبت و برابر با ۰/۴۸ بوده و بیانگر آن است که این دو متغیر از شدت همبستگی مناسبی برخوردارند پس می‌توان چنین استنباط نمود که بین سرمایه فرهنگی و عملکرد تحصیلی یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد، بدین صورت که هرچه میزان سرمایه فرهنگی خانواده افزایش یابد عملکرد تحصیلی افزایش خواهد یافت و بالعکس.

مدل رگرسیونی چندگانه با متغیر پنهان از تأثیر (پیش‌بینی) عملکرد تحصیلی توسط ابعاد کیفیت زندگی جدول شماره ۳ خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی و آزمون بوت استرپ

خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی			
متغیرها	مقدار	نسبت	سطح
سلامت روان	۰.۴۰	۸.۲۲	۰.۰۱
سلامت جسمی	۰.۳۷	۷.۷۵	۰.۰۱
سلامت عمومی	۰.۲۶	۵.۶۳	۰.۰۳
رضایت زندگی	۰.۲۹	۶.۵۸	۰.۰۳
خروجی آزمون بوت استرپ			
مقدار استاندارد شده (ضریب تعیین R ²) در آزمون بوت	حد پایین	حد بالا	سطح
پیش‌بینی عملکرد تحصیلی توسط ابعاد کیفیت زندگی	۰.۲۲	۰.۳۶	۰.۰۳

با توجه به مدل رگرسیونی ساده و خروجی استاندارد آن در نرم‌افزار Amos چنین می‌توان استنباط نمود که میزان کلیه تأثیرات متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته دارای سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ و معنادار می‌باشند. ضریب تعیین R² آن نیز برابر با ۰/۲۸ می‌باشد و بیانگر آن است که ۲۸ درصد واریانس متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) توسط متغیرهای مستقل ابعاد کیفیت زندگی (سلامت روان، سلامت جسمی، سلامت عمومی، رضایت زندگی) تبیین شده است. به عبارت ساده‌تر ۲۸ درصد از عامل عملکرد تحصیلی

مربوط به ابعاد کیفیت زندگی (سلامت روان، سلامت جسمی، سلامت عمومی، رضایت زندگی) می‌باشد. به‌طور کلی با توجه به خروجی آزمون بوت استرپ برای روشن شدن معناداری یا عدم معناداری ضریب تعیین ۰/۲۸ (۲۸ درصدی مدل در جامعه آماری) چون مقدار سطح معناداری در این آزمون برابر با ۰/۰۳ گزارش شده و با اطمینان ۰/۹۵ از سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است و در بازه‌های حد پایین و حد بالا صفر واقع نشده است می‌توان استنباط نمود که به‌طور کلی این اثرات (تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته) معنادار می‌باشد و فرضیه فوق تأیید می‌شود. نتیجه کلی این فرضیه آن است که؛ می‌توان عملکرد تحصیلی را بر اساس ابعاد کیفیت زندگی (سلامت روان، سلامت جسمی، سلامت عمومی، رضایت زندگی) در جامعه آماری پیش‌بینی نمود.

مدل رگرسیونی چندگانه با متغیر پنهان از تأثیر (پیش‌بینی) عملکرد تحصیلی توسط ابعاد سرمایه فرهنگی

جدول شماره ۴ خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی و آزمون بوت استرپ

خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی			
متغیرها	مقدار	نسبت	سطح
سرمایه فرهنگی نهادینه شده	۰.۵۱	۸.۸۹	۰.۰۰۱
سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته	۰.۴۵	۸.۱۶	۰.۰۰۹
سرمایه فرهنگی عینیت یافته	۰.۴۱	۷.۹۳	۰.۰۰۶
خروجی آزمون بوت استرپ			
مقدار استاندارد شده (ضریب تعیین R ²) در آزمون	حد	حد	سطح
پیش‌بینی عملکرد تحصیلی توسط ابعاد سرمایه اجتماعی	۰.۳۳	۰.۲۹	۰.۰۲

با توجه به مدل رگرسیونی ساده و خروجی استاندارد آن در نرم‌افزار Amos چنین می‌توان استنباط نمود که میزان کلیه تأثیرات متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته دارای سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ و معنادار می‌باشند. ضریب تعیین R² آن نیز برابر با ۰/۳۳ می‌باشد و بیانگر آن است که ۳۳ درصد واریانس متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) توسط متغیرهای مستقل سرمایه فرهنگی (سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده، سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته، سرمایه فرهنگی عینیت یافته) تبیین شده است. به عبارت ساده‌تر ۳۳ درصد از عامل عملکرد تحصیلی مربوط به سرمایه فرهنگی (سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده، سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته، سرمایه فرهنگی عینیت یافته) می‌باشد. به‌طور کلی با توجه به خروجی آزمون بوت استرپ برای روشن شدن معناداری یا عدم معناداری ضریب تعیین ۰/۳۳ (۳۳ درصدی مدل در جامعه آماری) چون مقدار سطح معناداری در این آزمون برابر با ۰/۰۲ گزارش شده و با اطمینان ۰/۹۵ از سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است و در بازه‌های حد پایین و حد بالا صفر واقع نشده است می‌توان استنباط نمود که به‌طور کلی این اثرات

تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته) معنادار می‌باشد و فرضیه فوق تأیید می‌شود. نتیجه کلی این فرضیه آن است که؛ می‌توان عملکرد تحصیلی را بر اساس سرمایه فرهنگی (سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده، سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته، سرمایه فرهنگی عینیت یافته) در جامعه آماری پیش‌بینی نمود.

۵- نتیجه‌گیری

یکی از حوزه‌های مهم تأثیرپذیر از سرمایه فرهنگی، نهاد خانواده و نهاد آموزش و پرورش است. والدین خانواده‌های طبقه غنی و متوسط هر روز بیش‌از پیش به این مهم وقوف می‌یابند که در عصر اطلاعات و در جامعه مبتنی بر دانش، آموزش تنها نردبان تحرک و تداوم سلطه طبقاتی است. بنابراین گسترش مؤسسات و آموزشگاه‌های خصوصی را می‌توان پاسخی به نیازهای اجتماعی و سرمایه‌گذاری والدین در امر آموزش را نوعی برنامه‌ریزی برای آینده اقتصادی خود و فرزندان تلقی کرد (Medan dar and Sarkararani, 1397). با توجه به نتایج این سوال و پژوهش‌های پیشین می‌توان این نتیجه را گرفت که سرمایه فرهنگی خانواده و کیفیت زندگی نقش مؤثری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد. پس خانواده‌ها با فراهم کردن فضای فرهنگی مخصوص به خود و تمایلات و منشه‌های خاص می‌توانند بر نحوه‌ی عملکرد دانش‌آموزان در مدرسه اثر بگذارند. هر کودکی با یک سری مهارت‌های رفتاری، ذائقه‌ها وارد مدرسه می‌شود که همه‌ی کودکان در این زمین با هم متفاوت هستند پس نقطه‌ی شروع هر کودک با کودک دیگر در مسیر مدرسه متفاوت است و همین نابرابری در شروع، و نابرابری‌های بعدی در ادامه مسیر تحصیل به سبب فضای فرهنگی حاکم بر خانواده سبب باز تولید فرهنگی خانواده می‌شود زیرا هر سرمایه فرهنگی خانواده افراد بهتر و بیشتر باشد عملکرد بهتری دارند، به این ترتیب ک افراد متعلق به خانواده‌های با سرمای فرهنگی بالاتر در امر تحصیلات موفقتر می‌شوند و این سبب افزایش سرمایه‌ی فرهنگی فرد بخصوص سرمای فرهنگی نوع نهادی شده می‌شود. یافته‌ها نشان داد که بین ابعاد کیفیت زندگی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مستقیم معنادار وجود دارد. نتایج با مطالعات سعید و فرح بخش (۱۳۹۵)، قاسم تبار و صالحی (۱۳۹۵)، تاج بخش و ریاحی (۱۳۹۲)، رضایی و همکاران (۱۳۹۱)، ابرار شریف و همکاران (۲۰۱۵)، کولمن (۲۰۱۴) و تامپسون و همکاران (۲۰۱۳) همسو است. نقش کیفیت زندگی و ابعاد آن در اثربخشی عملکرد تحصیلی غیر قابل انکار است. بنابراین کیفیت زندگی مطلوب دانش‌آموزان و رضایت‌مند از زندگی و محیط اطراف خود در عملکرد تحصیلی و پیشرفت و موفقیت‌ها تحصیلی نقش بسزایی ایفا می‌کند. نقش خانواده و دبیران را در کیفیت زندگی مطلوب و تصور و دیدگاهی که دانش‌آموزان نسبت به آن در ذهن خود می‌پروراند نمی‌توان نادیده گرفت. کیفیت زندگی می‌تواند ارتباطات موثر، عزت نفس، سلامت روانی، شاد و سرزندگی را در دانش‌آموزان توسعه دهد. دانش‌آموزانی که کیفیت زندگی بسیار رضایت‌بخشی دارند طبیعتاً در تحصیل و روابط همه‌جانبه موفق ترند. هر چه میزان کیفیت زندگی در دانش‌آموزان پایین و رضایت و شادمانی در دانش‌آموزان پایین تر باشد، میزان عملکرد تحصیلی و موفقیت در آن‌ها کاهش پیدا می‌کند. در ارتباط با رابطه سرمایه فرهنگی خانواده و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان نیز باید بیان کرد که نتایج حاکی معنادار بین این دو متغیر می‌باشد. این مسئله با نتایج

تحقیقات سولیان (۲۰۰۱)، انیس (۲۰۱۵)، (گادیس، ۲۰۱۳) و نوغانی (۱۳۸۶) همخوانی دارد. سرمایه فرهنگی بر پیشرفت آموزشی اثرگذار است بررسی شود. بر طبق این نظریه کسانی که دارای سرمایه فرهنگی هستند بهویژه کسانی که دارای پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالاتری هستند از مهارتهای آموزشی و امکانات بیشتر آموزشی برخوردارند.

References

- Andersen, Ida Gran ,& Jæger , Mads. Meier. (2015). Cultural Capital inContext:Heterogeneous Returns to Cultural Capital Across Schooling Environments. *Social Science Research*, 50 ,177–188.
- Beigi, Fariba (2013). Investigating the relationship between cultural capital and university motivation and academic performance in students of Golestan University of Medical Sciences. Master Thesis (under the guidance of Samad Izadi): University of Mazandaran.[in Persian]
- Bourdieu, Pierre (2014). Theory of action, translated by Morteza Mardiha, Tehran: publications Naghsh and Negar.[in Persian]
- Chalabi, Massoud (2015). Sociology of order: theoretical description and analysis of social order, TehranNSher Ney.[in Persian]
- Field, John (2013). Social Capital. Translation: Ghalreza Ghaffari and Hossein Ramezani, Tehran: Publications Kavir .[in Persian]
- Huang, L. (2009) "Social in Capital Norwegion and Student Achievement Schools". *Secondary Individual Learning and Differences*, No. 19, p 320-325
- Gaddis, M. (2013). The influence of habitus in the relationship between cultural capital and academic achievement. *Social Science Research*, 42, pp1–13
- Ghani Rad, Seyed Mohammad Amin (2017). The decline of patriarchy, the collapse of the family or the rise of the civil family. Tehran: Farhang Naqd Publishing, pp. 18-12.[in Persian]
- Giddens, Anthony. (2017). Sociology . Translated by Manouchehr Sabouri. Tehran: Publishing Ney
- Hakimzadeh, Rezvan, Samadi, Parvin and Latifi, Somayeh (2011). The relationship between cultural capital and motivation for academic achievement of Tehran University students. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, Islamic Azad University, Tonekabon Branch, Third Year, Second Issue, Summer.[in Persian]
- Idrisi, Afsaneh, Rahmani Khalili, Ehsan, Hosseini Amin, Narges (2012). Cultural Capital of the Family and Students' Leisure Taste with Bourdieu's Theoretical Approach (Case Study: Students of the University of Tehran), *Quarterly Journal of Sociology of Youth Studies*, Second Year, No. 5.[in Persian]

- Ince, Celal. (2015). Family Background, Different Forms of Capital, and Student. Achievement in Turkish High Schools. *Anthropologist, Vol 22(2)*, pp: 328-336
- Jaeger, Mads Meier. (2010). "Does Cultural capital Really Affect Academic Achievement? New Evidence from combined sibling and panel Data." From: papers.ssrn.com/so13/papers.cfm
- Janalizadeh Choob Basti, Haidar, Khoshfar, Gholamreza and Sepehr, Mehdi (2013) Evaluation of evaluation mechanism in the impact of cultural capital on academic success. *Journal of Social and Cultural Development Studies*, No. 2-7, 27-7. [in Persian]
- Madndar arani, Abbas and Sarkar Arani, Mohammad Reza. (2018). Education and development. Tehran: Ney Publishing. [in Persian]
- Milner, Andrew and Bravit, Jeff (2018). An Introduction to Contemporary Cultural Theory, translated by Jamal Mohammadi, Tehran: Publishing gnoc. [in Persian]
- Narimani, Mohammad Abolghasemi, Abbas and Rezazadeh, Haidar (2011) The Effectiveness of Cognitive-Group Behavior Therapy on Improving the Quality of Life and Academic Performance of Middle School Students with Published Social Anxiety Disorder, *Bi-Quarterly Journal of Applied Counseling*, 1 (2): 50-31. [in Persian]
- Noghani, Ahanchian, M.; Rafiei, M. (2011). Economic, social, and cultural capitals on success in the national entrance examination to the university, *Journal of Education*, Vol. 1, pp. 191-218. [in Persian]
- Parcel, T.L., & Dufer, M. (2009). Family and school capital explaining regional variation in math and reading achievement. *Research in Social Stratification and Mobility*, 27, pp 157-176
- Projaska, James; Norcross, John (2014). Psychotherapy systems: transtheoretical analysis, translated by Yahya Seyed Mohammadi, Tehran: Arasbaran. [in Persian]
- Rezaei et al., Sajjad (2012). Predictive model of academic performance based on the dimensions of quality of life, Internet use and attitudes toward addiction of students of Guilan University of Medical Sciences, *Iranian Journal of Medical Education*, 12 (10): 742-731. [in Persian]
- Ritzer, George (2012). *Sociological Theories*, translated by Mohsen Thalasi, Tehran: Publishing elmee. [in Persian]
- Safaei Movahed, Saeed; Bahadori, Behnaz (2018). Investigating the effect of school culture and family cultural cold on students' academic performance. *Quarterly Journal of Management and Planning in Educational Systems*, Volume 11, Number 2, pp. 127-158. [in Persian]
- Siam, Shohreh. Haidarnia, Alireza and Tawafian, Sedigheh Sadat (2012). Evaluation of quality of life and its related factors in cardiac patients after cardiac surgery, *Cardiovascular Special Issue*, 19 (6): 41-33. [in Persian]

- Tramonte, L., & Willms, J. D. (2010). Cultural Capital and It's Effects on Education Outcomes. *Economics of Education Review*, 29, pp200-213
- Zahmatkashan et al., Nasrin (2012). Evaluation of quality of life and its related factors in the elderly of Bushehr. *Journal of Fasa University of Medical Sciences*, 2 (1): 58-53.[in Persian]

Predicting students' academic performance by family cultural capital and quality of life

Maryam Rueentan*, Gholam Ali Alizadeh, Parvaneh Rueentan, Zeinab Rueentan

Abstract

The purpose of this study was to predict students' academic performance by family cultural capital and quality of life in secondary school in Kermanshah. This article was descriptive-survey according to the method and applied based on the purpose. The statistical population included all middle and high school students in Kermanshah in the 99-98 academic year. The sample size was 318 people and were selected by random sampling method. Data collection tools included standard questionnaire of family cultural capital, standard questionnaire of quality of life and standard questionnaire of academic performance. The validity of the questionnaires was confirmed by experts and the reliability was measured using Cronbach's alpha coefficient. Also, to test the hypotheses according to the levels of measurement of variables, Pearson correlation coefficient and regression tests were used. The results of the tests showed that there is a significant direct and positive relationship between cultural capital and quality of life and academic performance. The result showed that; Family cultural capital and quality of life have become the most important predictors of students' academic performance.

Keywords: Academic performance, family cultural capital, quality of life